

Roczny plan pracy z planem wynikowym do przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy czwartej liceum ogólnokształcącego i technikum
(do programu nauczania *W centrum uwagi. Zakres rozszerzony*)

Liczba godzin: 60

Nr lekcji	Treść nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Zagadnienia	Wymagania		Zapisy podstawy programowej	
				podstawowe	rozszerzające	zakres podstawowy	zakres rozszerzony
I. PRAWA CZŁOWIEKA							
1.	1. Czym są prawa człowieka?	2	- cechy praw człowieka - historia praw człowieka - generacje praw człowieka - prawa pozytywne i negatywne - łamanie praw człowieka	Uczeń: - podaje cechy praw człowieka; - charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; - wskazuje przykłady ograniczeń praw człowieka w państwach autorytarnych; - przedstawia pozycję jednostki w państwach totalitarnych; - rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; - omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; - przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji; - rozdziela prawa negatywne i prawa pozytywne; - wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka; - buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka.	Uczeń: - wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; - uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; - wykazuje, że zakres i sposób ochrony poszczególnych praw człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których te prawa należą; - wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; - bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; - ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie.	IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Uczeń: 5) pozyskuje w środkach masowego przekazu (między innymi, na stronach organizacji pozarządowych broniących praw człowieka) informacje o przypadkach naruszania praw człowieka w państwach demokratycznych i przygotowuje analizę na ten temat; 7) wykazuje różnice w przestrzeganiu praw człowieka w państwie demokratycznym i niedemokratycznym; przedstawia problem łamania praw człowieka w wybranym państwie niedemokratycznym.	XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. Uczeń: 1) przedstawia ideę oraz historyczny rozwój praw człowieka; rozróżnia generacje praw negatywnych i pozytywnych oraz wskazując na inny stopień ich ochrony; 2) przedstawia kwestię urzeczywistnienia wybranej wolności człowieka i stopnia jej ograniczenia związanego z prawami innych osób lub porządkiem publicznym; 7) przedstawia argumenty na rzecz uniwersalności praw człowieka i analizuje zastrzeżenia formułowane przez jej przeciwników.
2.	2. Ochrona praw człowieka w Polsce	3	- katalog praw i wolności w <i>Konstytucji RP</i> - prawo do sądu - prawo do zaskarżenia - wniosek do RPO - skarga konstytucyjna	Uczeń: - wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; - przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; - podaje wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; - wskazuje zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich; - sporządza według wzoru skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich;	Uczeń: - omawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; - wyjaśnia, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; - opisuje sposób funkcjonowania sądowych środków ochrony praw i wolności; - przedstawia warunki, które musi spełniać skarga konstytucyjna; - proponuje działania, które można by podjąć w celu ochrony praw człowieka, gdyby zostały one naruszone;	IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Uczeń: 1) wymienia „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej</i>; 2) przedstawia sądowe środki ochrony praw i wolności w Rzeczypospolitej Polskiej oraz sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich; pisze skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich (według wzoru dostępnego na stronie internetowej); wykazuje znaczenie skargi konstytucyjnej.	XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. Uczeń: 8) pozyskuje informacje o przypadkach potwierdzonego naruszenia praw lub wolności człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej; pisze wystąpienie publiczne w tej sprawie.

				▪ wyjaśnia znaczenie indywidualnej skargi konstytucyjnej.	▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach dotyczących poziomu przestrzegania praw człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej.		
3.	3. Europejski system ochrony praw człowieka	2	▪ <i>Europejska konwencja praw człowieka</i> ▪ Europejski Trybunał Praw Człowieka ▪ <i>Europejska karta społeczna</i> ▪ <i>Karta praw podstawowych Unii Europejskiej</i> ▪ wymiar ludzki OBWE	Uczeń: ▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ wymienia kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania: - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; ▪ formułuje wnioski z analizy wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.	Uczeń: ▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> oraz jej protokołów dodatkowych, - <i>Europejskiej kartą socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ omawia poszczególne etapy postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE oraz Unii Europejskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania poszczególnych organów i instytucji tworzących europejski system ochrony praw człowieka; ▪ aktywnie uczestniczy w debatach/dyskusjach dotyczących funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka.	IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Uczeń: 3) uzasadnia znaczenie <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> w kontekście Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; przedstawia warunki, jakie muszą zaistnieć, aby rozpatrzyć on skargę obywatela; analizuje wybrany wyrok tego trybunału.	XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. Uczeń: 3) wymienia katalog praw i wolności z <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> oraz z protokołów do niej przyjętych; pisze skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; 4) wymienia katalog praw i wolności z <i>Europejskiej karty socjalnej</i> ; rozważa dylematy związane z prawami socjalnymi i sposobem ich realizacji przez państwo; 6) charakteryzuje system ochrony praw człowieka Unii Europejskiej (<i>Karta praw podstawowych</i> , działania Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich) oraz Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie; 7) przedstawia argumenty na rzecz uniwersalności praw człowieka i analizuje zastrzeżenia formułowane przez jej przeciwników.
4.	4. Światowy system ochrony praw człowieka	2	▪ <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> ▪ paktów praw człowieka ▪ Rada Praw Człowieka ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Trybunał Karny ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców	Uczeń: ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, oraz przedstawia cele i zasady określone w tym akcie prawa międzynarodowego; ▪ wymienia organy ONZ tworzące światowy system ochrony praw człowieka; ▪ podaje kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; ▪ wskazuje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>,	Uczeń: ▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka; ▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; ▪ porównuje sposoby ochrony praw gwarantowanych w: - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; ▪ przedstawia warunki, które musi spełniać skarga indywidualna do Komitetu Praw Człowieka;		XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. Uczeń: 5) charakteryzuje system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych; wykazuje różnice w ochronie praw na podstawie przepisów <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i> oraz <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i> ; 9) wyjaśnia znaczenie Międzynarodowego Trybunału Karnego oraz Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców dla systemu ochrony praw człowieka na świecie; przedstawia sytuację uchodźców we współczesnym świecie.

				- Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych; ▪ przedstawia, w jaki sposób są chronione prawa uwzględnione w: - Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych, - Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych; ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania: - Międzynarodowego Trybunału Karnego, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „uchodźca” w kontekście prawa międzynarodowego.	▪ omawia uwarunkowania, które doprowadziły do powstania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ aktywnie uczestniczy w debatach/dyskusjach dotyczących funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ.		
5.	5. Organizacje pozarządowe a prawa człowieka	1	▪ funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka ▪ Amnesty International ▪ Human Rights Watch ▪ Helsińska Fundacja Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca ▪ organizacje humanitarne	Uczeń: ▪ podaje przykłady organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka; ▪ pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat celów, zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; ▪ wymienia formy aktywności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka.	Uczeń: ▪ charakteryzuje funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów, zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; ▪ przedstawia cele i formy działania następujących organizacji pozarządowych: - Amnesty International, - Human Rights Watch, - Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, - Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca; ▪ omawia cele i formy działania wybranych organizacji humanitarnych; ▪ określa, jakie znaczenie ma działalność organizacji humanitarnych dla ochrony praw człowieka.	IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Uczeń: 6) wskazuje organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną praw człowieka i charakteryzuje działania jednej z nich.	XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. Uczeń: 10) charakteryzuje działania organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka, odnosząc się do przykładów aktywności kilku z nich.
	Podsumowanie	2					
II. STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE							
6.	1. Współczesne stosunki międzynarodowe	2	▪ podmioty prawa międzynarodowego ▪ zasady prawa międzynarodowego ▪ wielopłaszczyznowość i złożoność stosunków	Uczeń: ▪ wymienia podstawowe podmioty prawa międzynarodowego; ▪ przedstawia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ rozpoznaje sytuacje, w których doszło do złamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego; ▪ wymienia czynniki wpływające na kształt	Uczeń: ▪ charakteryzuje podstawowe podmioty prawa międzynarodowego; ▪ wyjaśnia, jakie są przyczyny łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego, i wymienia jego konsekwencje; ▪ wykazuje – na wybranych przykładach – złożoność i wielopłaszczyznowość		VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 1) przedstawia podmioty prawa międzynarodowego publicznego i podstawowe zasady prawa międzynarodowego (powstrzymania się od groźby użycia siły lub jej użycia, integralności terytorialnej, pokojowego załatwiania sporów,

			międzynarodowych	- współczesnych stosunków międzynarodowych; omawia – na wybranym przykładzie – polityczne, gospodarcze i kulturowe uwarunkowania współczesnych stosunków międzynarodowych; - wymienia współzależności łączące państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym.	współczesnych stosunków międzynarodowych; tłumaczy, jakie są źródła współzależności łączących państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym i co wynika z tych powiązań.		nieingerencji w sprawy wewnętrzne państwa, suwerennej równości, samostanowienia narodów, suwerenności, nienaruszalności granic); 2) wykazuje złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych oraz współzależność państw w środowisku międzynarodowym.
7.	2. Ład międzynarodowy	3	- typy ładów międzynarodowych - mocarstwa - znaczenie supermocarstw - zmiany w ładzie międzynarodowym w XXI w. - znaczenie zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej - działania regionalnych mocarstw niezachodnich - relacje polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa o wysokim i o niskim poziomie PKB [w tym problem zależności postkolonialnej i neokolonialnej] - mechanizmy zwiększające lub zmniejszające ekonomiczne dysproporcje między państwami	Uczeń: - rozróżnia poszczególne typy ładów międzynarodowych; - wymienia współczesne mocarstwa regionalne oraz supermocarstwa; - charakteryzuje rolę mocarstw w poszczególnych typach ładów międzynarodowych; - wymienia zmiany, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI w.; - przedstawia – na wybranym przykładzie – znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; - wymienia państwa o najniższym i najwyższym PKB; - wyjaśnia, na czym polegał kolonializm i jaka była jego geneza; - wskazuje zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB]; - rozpoznaje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne i rozwojowe między państwami; - wskazuje mechanizmy, dzięki którym mocarstwa regionalne i supermocarstwa umacniają swoją pozycję na arenie międzynarodowej; - określa charakter, zasięg terytorialny i cele działania wybranych organizacji międzynarodowych [np. BRICS, Szanghajska Organizacja Współpracy].	Uczeń: - charakteryzuje poszczególne typy ładów międzynarodowych; - wymienia przyczyny, przejawy i konsekwencje zmian w ładzie międzynarodowym w XXI w.; - wyjaśnia, jakie jest znaczenie kolonializmu i kolonialnej historii we współczesnych stosunkach międzynarodowych; - analizuje – na wybranych przykładach – zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB]; - przedstawia cele regionalnych mocarstw niezachodnich i formy ich działalności na arenie międzynarodowej [Chińskiej Republiki Ludowej, Indii, Federacji Rosyjskiej, Brazylii]; - wyjaśnia, jaka jest rola mocarstw regionalnych w wybranych organizacjach międzynarodowych [np. w BRICS i Szanghajskej Organizacji Współpracy]; - formuluje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym roli supermocarstw w kształtowaniu współczesnych stosunków politycznych, gospodarczych i kulturowych; - charakteryzuje i krytycznie analizuje mechanizmy, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami.		XIII. Ład międzynarodowy. Uczeń: 1) rozróżnia typy ładów międzynarodowych (monocentryczny, dwubiegunowy, policentryczny), odwołując się do historii XX i XXI wieku; przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw dla funkcjonowania tych ładów; 2) przedstawia zmiany w międzynarodowym ładzie politycznym i gospodarczym w XXI wieku; 3) wyjaśnia znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; 4) wyjaśnia na przykładach wzajemne zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe pomiędzy państwami o różnym poziomie PKB i różnej jego strukturze; wyjaśnia znaczenie okresu kolonializmu w tych zależnościach; 5) przedstawia mechanizmy i działania, które zmniejszają lub powiększają dysproporcje pomiędzy państwami o różnym poziomie PKB i różnej jego strukturze; 6) wykazuje, że regionalne mocarstwa niezachodnie (Chińska Republika Ludowa, Republika Indii, Federacja Rosyjska, Federacyjna Republika Brazylii) działają w kierunku wzmocnienia własnej pozycji międzynarodowej, także poprzez organizacje międzynarodowe (BRICS, Szanghajska Organizacja Współpracy).
8.	3. Gospodarka w polityce międzynarodowej	2	- strategiczne zasoby naturalne - zmiany klimatyczne	Uczeń: - wyjaśnia, czym są strategiczne zasoby naturalne; - podaje przykłady dowodzące wpływu	Uczeń: wyjaśnia, jakie jest znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce		XIII. Ład międzynarodowy. Uczeń: 6) analizuje kwestię globalizacji na podstawie literatury (np.

			- PKB - wzrost gospodarczy - kolonializm - neokolonializm	strategicznych zasobów naturalnych na politykę międzynarodową; - wymienia państwa o najniższym i najwyższym PKB we współczesnym świecie; - wskazuje przykłady dowodzące wpływu historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; - prawidłowo posługuje się pojęciami „kolonializm” i „neokolonializm”; - wskazuje przykłady zależności politycznych, gospodarczych i kulturowych łączących państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się, w tym dawne metropolie i kolonie; - rozpoznaje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają ekonomiczne dysproporcje między państwami.	międzynarodowej; - uzasadnia konieczność dywersyfikacji źródeł energii; - przedstawia wpływ historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; - wyjaśnia, jakie są polityczne konsekwencje kryzysu ekologicznego i klimatycznego; - formuluje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym energetyki jądrowej i odnawialnych źródeł energii; - analizuje – na wybranych przykładach – zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się, w tym dawne metropolie i kolonie; - charakteryzuje i krytycznie analizuje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami.		fragmentów pracy <i>Dżihad kontra McŚwiat</i> Benjamina R. Barbera lub <i>No logo</i> Naomi Klein); 7) charakteryzuje wpływ globalnych korporacji na współczesną politykę, gospodarkę i społeczeństwo.
9.	4. Współczesna globalizacja	2	- globalizacja - aktorzy globalizacji - wymiary globalizacji - przyczyny i skutki procesu globalizacji - makdonaldyzacja - korporacje transnarodowe	Uczeń: - wymienia głównych aktorów procesu globalizacji; - rozpoznaje przejawy globalizacji we współczesnym świecie; - prawidłowo posługuje się pojęciami: „globalizacja”, „korporacja”, „makdonaldyzacja”; - wymienia główne wymiary globalizacji; - przedstawia źródła procesów globalizacyjnych przebiegających we współczesnym świecie; - wymienia najważniejsze wyzwania stojące przed społecznością międzynarodową w związku z procesem globalizacji; - wskazuje przykłady dowodzące wpływu globalnych korporacji na współczesne politykę, gospodarkę i życie społeczne; - na podstawie lektury tekstów publicystycznych i naukowych formuluje wnioski dotyczące wybranych problemów wynikających z procesu globalizacji.	Uczeń: - przedstawia – na wybranych przykładach gospodarczych, politycznych, kulturowych i społecznych – skutki procesu globalizacji widoczne we współczesnym świecie; - formuluje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym wpływu globalizacji na kształt stosunków we współczesnym świecie; - dokonuje krytycznej analizy roli wybranych podmiotów [politycznych i gospodarczych] w procesie globalizacji; - formuluje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych procesów globalizacyjnych.	VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 3) wyjaśnia pojęcie globalizacji i wykazuje jej formy i skutki w sferze polityki, kultury i społeczeństwa; diagnozuje wpływ na ten proces podmiotów prawa międzynarodowego; przedstawia najważniejsze wyzwania związane z procesem globalizacji.	XIII. Ład międzynarodowy. Uczeń: 6) analizuje kwestię globalizacji na podstawie literatury (np. fragmentów pracy <i>Dżihad kontra McŚwiat</i> Benjamina R. Barbera lub <i>No logo</i> Naomi Klein); 7) charakteryzuje wpływ globalnych korporacji na współczesną politykę, gospodarkę i społeczeństwo.
10.	5. Konflikty i terroryzm	3	- konflikt międzynarodowy - konflikt etniczny - separatyzm - terroryzm - rozwiązywanie konfliktów - pomoc humanitarna i rozwojowa	Uczeń: - prawidłowo posługuje się pojęciami: „konflikt etniczny”, „separatyzm”, „terroryzm”, „pomoc humanitarna”, „pomoc rozwojowa”, „interwencja humanitarna”, „misja pokojowa”; - wymienia państwa, w których występują konflikty etniczne: - w granicach Unii Europejskiej, - w azjatyckiej części obszaru poradzieckiego, - na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu,	Uczeń: - analizuje współczesne konflikty etniczne w świetle prawa międzynarodowego; - przedstawia przyczyny, przejawy i konsekwencje współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; - wyjaśnia, jakie czynniki decydują o reakcjach wspólnoty międzynarodowej na poszczególne współczesne ruchy separatystyczne; - formuluje wnioski na podstawie analizy	VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 4) przedstawia konflikty etniczne na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej; lokalizuje je, wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje; 5) wyjaśnia źródła współczesnego terroryzmu oraz przedstawia różne organizacje terrorystyczne i sposoby oraz przykłady ich działania.	XIII. Ład międzynarodowy. Uczeń: 9) wyjaśnia problem separatyzmów i odnosi go do prawa międzynarodowego; wykazuje zróżnicowanie w reakcjach wspólnoty międzynarodowej wobec poszczególnych separatyzmów; 10) przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w nieunijnej części Europy; lokalizuje je, wyjaśnia ich

			- interwencje humanitarne - misje pokojowe	- w Afryce i na Bliskim Wschodzie; - wymienia przejawy i konsekwencje współczesnych konfliktów etnicznych; - wskazuje przykłady reakcji wspólnoty międzynarodowej na działalność współczesnych separatystów; - przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych w ramach działań społeczności międzynarodowej; - wskazuje przykłady pomocy humanitarnej i rozwojowej; - podaje przykłady misji pokojowych realizowanych w regionach, w których rozgrywają się współczesne konflikty etniczne; - formuluje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym zasadności i skuteczności pomocy humanitarnej udzielanej państwom i społecznościom dotkniętym konfliktami etnicznymi/separatyzmami; - wymienia główne organizacje terrorystyczne we współczesnym świecie; - wskazuje konkretne przykłady działań współczesnych organizacji terrorystycznych; - podaje przyczyny współczesnego terroryzmu; - wymienia podstawowe strategie i formy walki ze współczesnym terroryzmem.	- konsekwencji współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; - porównuje charakter i znaczenie pomocy humanitarnej oraz pomocy rozwojowej; - charakteryzuje wybrane misje pokojowe i interwencje humanitarne, a także ocenia je z uwzględnieniem ich aspektów moralnych i skutków; - analizuje przyczyny i konsekwencje działalności wybranych współczesnych organizacji terrorystycznych; - dokonuje krytycznej analizy wybranych strategii zwalczania współczesnego terroryzmu; - omawia i ocenia aktywność państwa polskiego w walce ze współczesnym terroryzmem.		przyczyny i konsekwencje; 11) przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w azjatyckiej części obszaru poradzieckiego; lokalizuje je i wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje; 12) przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI wieku na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu; lokalizuje je i wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje; 13) przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI wieku na obszarze Afryki i Bliskiego Wschodu; lokalizuje je i wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje; 14) charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami i państwami; 15) wyjaśnia pojęcia pomocy humanitarnej, współpracy rozwojowej, interwencji humanitarnej oraz misji pokojowej; podaje ich przykłady z różnych części świata, oceniając ich skuteczność i aspekty moralne; 16) wyjaśnia przyczyny i sposoby działania terrorystów; 17) charakteryzuje strategie zwalczania terroryzmu, wskazując na ich słabe i mocne strony.
	Podsumowanie	2					
III. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE							
11.	1. Organizacja Narodów Zjednoczonych	2	- Karta Narodów Zjednoczonych - cele i zadania ONZ - organy ONZ - organizacje wyspecjalizowane Narodów Zjednoczonych - Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 - misje pokojowe ONZ	Uczeń: - wymienia cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; - przedstawia okoliczności uchwalenia Karty Narodów Zjednoczonych oraz postanowienia zawarte w tym akcie; - charakteryzuje główne organy ONZ [struktura, cele, formy działania]; - wskazuje cele misji pokojowych ONZ; - wymienia główne cele wyspecjalizowanych organizacji ONZ: - Światowej Organizacji Zdrowia, - Międzynarodowej Organizacji Pracy, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds.	Uczeń: - przedstawia genezę powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; - dokonuje krytycznej analizy wybranych form działalności ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji; - formuluje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji we współczesnym świecie; - wymienia główne założenia zawarte w Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.	VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 7) charakteryzuje cele i najważniejsze organy Organizacji Narodów Zjednoczonych (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Rada Gospodarcza i Społeczna, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości); przedstawia jej wybrane działania i ocenia ich skuteczność.	XIII. Ład międzynarodowy. Uczeń: 24) przedstawia cele działania: Światowej Organizacji Zdrowia, Międzynarodowej Organizacji Pracy, Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, Światowej Organizacji Handlu, Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury, Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Rozwoju Przemysłowego oraz

				Wyżywienia i Rolnictwa, - Międzynarodowego Funduszu Walutowego, - Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, - Światowej Organizacji Handlu, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego, - Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej.			Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej.
12.	2. Organizacje ponadregionalne	1	- grupa G7 - Szanghajska Organizacja Współpracy - BRICS - Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju - grupa G20	Uczeń: - wymienia cele oraz przedstawia strukturę organizacyjną następujących form współpracy ponadregionalnej: - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20. - charakteryzuje zadania i kompetencje głównych organów i instytucji działających w ramach poznanych form współpracy ponadregionalnej.	Uczeń: - ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy ponadregionalnej: - grupa G7, - Szanghajska Organizacja Współpracy, - BRICS, - Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupa G20. - aktywnie uczestniczy w debatach/dyskusjach dotyczących znaczenia organizacji ponadregionalnych w międzynarodowej polityce.		XIII. Ład międzynarodowy. Uczeń: 8) wykazuje, że regionalne mocarstwa niezachodnie (Chirńska Republika Ludowa, Republika Indii, Federacja Rosyjska, Federacyjna Republika Brazylii) działają w kierunku wzmocnienia własnej pozycji międzynarodowej, także poprzez organizacje międzynarodowe (BRICS, Szanghajska Organizacja Współpracy); 21) przedstawia cele i główne działania inicjatyw międzynarodowych G7/8 i G20 oraz Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju; 22) przedstawia cele międzynarodowych organizacji gospodarczych: Środkowoeuropejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku, Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu i Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową.
13.	3. Organizacja Paktu Północno-atlantycznego	1	- cele i zadania NATO <i>Traktat północnoatlantyczny</i> - partnerzy NATO - organy i struktura organizacyjna NATO - operacje pokojowe i militarne NATO	Uczeń: - przedstawia genezę Organizacji Paktu Północnoatlantycznego oraz jej główne cele i zadania; - określa, kiedy uchwalono <i>Traktat północnoatlantyczny</i>, oraz wymienia postanowienia zawarte w tym akcie; - przedstawia rolę USA w strukturach NATO; - wymienia cele i formy działalności NATO w współczesnym świecie; - podaje przykłady operacji pokojowych i militarnych NATO.	Uczeń: - przedstawia rozwój terytorialny NATO, w tym wskazuje czynniki, które zadecydowały o akcesji poszczególnych państw, ze szczególnym uwzględnieniem państw postkomunistycznych; - wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie NATO; - charakteryzuje strukturę organizacyjną NATO, w tym omawia zadania i kompetencje poszczególnych organów Sojuszu; - przedstawia ewolucję celów i form działania NATO; - wymienia cele i skutki misji pokojowych przeprowadzonych przez NATO od lat 90. XX w.; - dokonuje krytycznej analizy aktywności NATO	VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 11) przedstawia genezę, cele i najważniejsze organy Organizacji Paktu Północnoatlantycznego; ocenia wpływ tej organizacji na utrzymanie pokoju międzynarodowego i pozycję Stanów Zjednoczonych Ameryki w świecie.	XIII. Ład międzynarodowy. Uczeń: 23) wymienia najważniejsze operacje pokojowe i militarne Organizacji Paktu Północnoatlantycznego; wykazuje zmieniającą się rolę tej organizacji od lat 90. XX wieku;

					na przełomie XX i XXI w.		
14.	4. Organizacje regionalne	1	▪ regionalizm ▪ Rada Europy ▪ OBWE ▪ ASEAN ▪ WNP ▪ LPA ▪ UA ▪ OPA ▪ EFTA ▪ NAFTA ▪ APEC ▪ CEFTA ▪ strefy wolnego handlu	Uczeń: ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „regionalizm”; ▪ wymienia cele oraz przedstawia strukturę organizacyjną następujących form współpracy regionalnej: - Rady Europy, - Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnoty Niepodległych Państw [WNP], - Ligi Państw Arabskich [LPA], - Unii Afrykańskiej [UA], - Organizacji Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku [APEC], - Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu [CEFTA]; ▪ charakteryzuje zadania i kompetencje głównych organów i instytucji działających w ramach poznanych form współpracy regionalnej; ▪ wyjaśnia, czym są strefy wolnego handlu.	Uczeń: ▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy regionalnej: - Rada Europy, - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnota Niepodległych Państw [WNP], - Liga Państw Arabskich [LPA], - Unia Afrykańska [UA], - Organizacja Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku [APEC], - Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu [CEFTA]; ▪ aktywnie uczestniczy w debatach/dyskusjach dotyczących znaczenia organizacji regionalnych w międzynarodowej polityce; ▪ określa znaczenie stref wolnego handlu w światowej gospodarce.		XIII. Ład międzynarodowy. Uczeń: 18) charakteryzuje genezę, strukturę oraz działania Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz Rady Europy; 19) przedstawia cele form współpracy regionalnej, w tym inicjatyw międzynarodowych, w których uczestniczy Rzeczpospolita Polska (np. Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski); 20) przedstawia cele organizacji regionalnych i subregionalnych o charakterze ogólnym: Wspólnoty Niepodległych Państw, Organizacji Państw Amerykańskich, Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej, Ligi Państw Arabskich i Unii Afrykańskiej; 22) przedstawia cele międzynarodowych organizacji gospodarczych: Środkowoeuropejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku, Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu i Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową.
	Podsumowanie	2					
IV. UNIA EUROPEJSKA							
15.	1. Integracja europejska	2	▪ integracja europejska ▪ Unia Europejska ▪ prawo europejskie państwa członkowskie UE	Uczeń: ▪ wymienia kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; ▪ przedstawia główne etapy gospodarczej integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ wymienia państwa członkowskie Unii Europejskiej; ▪ wskazuje najważniejsze akty prawa pierwotnego	Uczeń: ▪ przedstawia czynniki, które doprowadziły do integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ charakteryzuje okoliczności, w których doszło do akcesji kolejnych państw do Unii Europejskiej; ▪ omawia, w jaki sposób ewoluował charakter prawny wspólnot europejskich/Unii	VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń:	XIV. Integracja europejska. Uczeń:
						8) wymienia obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; lokalizuje jej państwa członkowskie; przedstawia podstawowe obszary i zasady działania Unii Europejskiej.	1) wykazuje kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; 2) przedstawia etapy powojennej integracji europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od strefy wolnego handlu do wspólnego rynku) i najważniejsze postanowienia

				- wspólnot europejskich i Unii Europejskiej; - podaje główne postanowienia z obowiązujących aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej; - wyjaśnia znaczenie zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności.	- Europejskiej; - przedstawia, w jaki sposób ewoluowały cele i formy działalności wspólnot europejskich /Unii Europejskiej.		aktów prawa pierwotnego: <i>Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą, Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, traktatu fuzyjnego i Jednolitego aktu europejskiego;</i> 3) przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od wspólnego rynku do unii gospodarczo-walutowej) i najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: <i>Traktatu o Unii Europejskiej</i> (traktatu z Maastricht), traktatu amsterdamskiego i traktatu nicejskiego; 4) rozważa kwestię charakteru prawnego Unii Europejskiej, korzystając z przepisów traktatu z Lizbony i wskazując na zasady pomocniczości, subsydiarności i solidarności.
16.	2. Instytucje Unii Europejskiej	2	- kompetencje UE - Rada Europejska - Parlament Europejski - Komisja Europejska - Rada Unii Europejskiej - Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	Uczeń: - wymienia główne organy/instytucje Unii Europejskiej; - przedstawia najważniejsze cele, formy działania i zasady funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej; - omawia zagadnienie legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej.	Uczeń: - określa zakres uprawnień poszczególnych instytucji Unii Europejskiej; - porównuje formy legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej; - charakteryzuje rolę i formy działalności Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej oraz wskazuje współzależności między tymi instytucjami; - przedstawia strukturę organizacyjną Komisji Europejskiej; - omawia strukturę organizacyjną Rady Unii Europejskiej, w tym wyjaśnia, jaka jest rola poszczególnych składów Rady i jej komitetów; - przedstawia strukturę organizacyjną Parlamentu Europejskiego, w tym rolę frakcji parlamentarnych i różnego rodzaju komisji; - dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej.	VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 8) wymienia obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; lokalizuje jej państwa członkowskie; przedstawia podstawowe obszary i zasady działania Unii Europejskiej; 9) przedstawia najważniejsze instytucje Unii Europejskiej: Komisję, Radę, Parlament, Radę Europejską i Trybunał Sprawiedliwości.	XIV. Integracja europejska. Uczeń: 5) przedstawia zadania Rady Europejskiej i Parlamentu; wyjaśnia kwestię legitymizacji obu tych instytucji; 6) przedstawia podział kompetencji pomiędzy Komisją i Radą; wyjaśnia strukturę Komisji oraz rolę komitetów i grup roboczych Rady; 7) charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; przedstawia najważniejsze kompetencje jej instytucji sądowych.
17.	3. Funkcjonowanie Unii Europejskiej	2	- unia gospodarcza i walutowa - Europejski Bank Centralny - dochody i wydatki Unii Europejskiej - Europejski	Uczeń: - wymienia główne formy działania Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; - omawia główne formy działania Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony;	Uczeń: - przedstawia główne problemy i wyzwania stojące przed Unią Europejską w sferach wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych oraz polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; - wymienia pozytywne i negatywne aspekty		XIV. Integracja europejska. Uczeń: 7) charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; przedstawia najważniejsze kompetencje jej instytucji sądowych; 8) charakteryzuje działalność Unii

			Trybunał Obrachunkowy przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	- wskazuje państwa członkowskie należące do strefy euro; - przedstawia główne założenia unii gospodarczej; podaje główne zadania Europejskiego Banku Centralnego; - wskazuje źródła dochodów Unii Europejskiej i charakteryzuje strukturę jej wydatków; - omawia zasady tworzenia budżetu unijnego; - przedstawia zadania Europejskiego Trybunału Obrachunkowego.	- funkcjonowania strefy euro; analizuje i ocenia globalną rolę Unii Europejskiej; - przedstawia kompetencje Komisji Europejskiej, Rady Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w procedurze uchwalania i realizacji budżetu Unii Europejskiej; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym oceny zasad funkcjonowania, form działalności i zakresu kompetencji Unii Europejskiej.		Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony; przedstawia pozycję i zadania Wysokiego Przedstawiciela Unii Europejskiej ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa; rozważa kwestię globalnej roli Unii Europejskiej; 9) wyjaśnia założenia strefy euro; przedstawia zadania Europejskiego Banku Centralnego i Europejskiego Systemu Banków Centralnych; 10) przedstawia dochody i wydatki budżetowe Unii Europejskiej i procedurę tworzenia budżetu ogólnego; charakteryzuje zadania Europejskiego Trybunału Obrachunkowego.
18.	4. Fundusze i polityka spójności	2	- polityka spójności UE - fundusze europejskie - polityki sektorowe UE - konkurencja i ochrona konsumentów	Uczeń: - wymienia główne cele europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; - podaje przykłady działalności Unii Europejskiej w ramach wybranych polityk sektorowych [kulturalnej; kształcenia i młodzieży; badań i rozwoju technologicznego; handlowej; rolnej; transportowej; ochrony środowiska; energetycznej; małych i średnich przedsiębiorstw]; - wymienia główne fundusze Unii Europejskiej; - wskazuje państwa aspirujące do członkostwa w Unii Europejskiej; - wymienia główne kierunki integracji europejskiej; - analizuje główne argumenty podnoszone w sporze na temat przyszłego rozwoju Unii Europejskiej.	Uczeń: - dokonuje krytycznej analizy założeń i form realizacji europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; - przedstawia problemy [polityczne, ekonomiczne, kulturowe] związane w ewentualnym rozszerzeniem Unii Europejskiej oraz z dalszą integracją państw w ramach organizacji; - formułuje i uzasadnia stanowisko w sporze dotyczącym przyszłości Unii Europejskiej i kierunków dalszej integracji.		XIV. Integracja europejska. Uczeń: 11) charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w polityce spójności społecznej i gospodarczej oraz konkurencji i ochrony konsumentów; 12) przedstawia działalność Unii Europejskiej w wybranych politykach sektorowych (polityce: kulturalnej; kształcenia i młodzieży; badań i rozwoju technologicznego; handlowej; rolnej; transportowej; ochrony środowiska; energii; małych i średnich przedsiębiorstw); 13) przedstawia fundusze Unii Europejskiej i podaje przykłady ich wykorzystania na poziomie regionalnym i centralnym w Rzeczypospolitej Polskiej; 15) formułuje argumenty na temat przyszłości Unii Europejskiej w zakresie jej struktury i zadań oraz jej składu członkowskiego.
	Podsumowanie	2					
V. POLITYKA ZAGRANICZNA							
19.	1. Polska polityka zagraniczna i racja stanu	1	- dyplomacja - ambasada - urząd konsularny - racja stanu - polityka zagraniczna III RP - uczestnictwo Polski w ugrupowaniach	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie pojęcia „racja stanu”; - wymienia główne zadania ambasad i konsulatów; charakteryzuje cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz przedstawia sposoby ich realizacji; - porównuje polską politykę zagraniczną z lat 90. XX w. z tą realizowaną przez państwo polskie współcześnie.	Uczeń: - uzasadnia, że organy władzy muszą kierować się racją stanu w procesie kształtowania polityki zagranicznej; - porównuje status prawny, strukturę oraz zadania ambasad i konsulatów; - charakteryzuje czynniki, które decydowały o kierunkach polskiej polityki zagranicznej	VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 7) przedstawia, na przykładzie placówek Rzeczypospolitej Polskiej, zadania ambasad i konsulatów.	XV. Polska polityka zagraniczna. Uczeń: 1) wyjaśnia, jakie znaczenie w polityce zagranicznej państwa odgrywa racja stanu; wykazuje transformację celów, instrumentów i treści polskiej polityki zagranicznej od lat 90. XX wieku.

			regionalnych		w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; - dokonyuje krytycznej analizy polskiej polityki zagranicznej po 1989 r.; - przedstawia cele i formy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami w ramach organizacji regionalnych.		
20.	2. Polska w Unii Europejskiej	2	- Polska w UE - fundusze UE w Polsce - obywatelstwo unijne	Uczeń: - wymienia główne etapy procesu integracji Polski z Unią Europejską; - przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej; - pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat pozytywnych i negatywnych aspektów członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; - odszukuje w różnych źródłach informacje na temat wykorzystania funduszy europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej; - przedstawia czynniki, które wpływają na pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; - wskazuje przejawy europeizacji polskiej polityki zagranicznej.	Uczeń: - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym konsekwencji przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej; - analizuje i przedstawia informacje dotyczące wykorzystania funduszy europejskich w Polsce, w tym prezentuje konkretne przykłady zrealizowanych dzięki nim inwestycji; - charakteryzuje i ocenia pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; - przedstawia pozytywne i negatywne aspekty europeizacji polskiej polityki zagranicznej.	VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 10) przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej; rozważa kwestię korzyści i kosztów członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.	XIV. Integracja europejska. Uczeń: 13) przedstawia fundusze Unii Europejskiej i podaje przykłady ich wykorzystania na poziomie regionalnym i centralnym w Rzeczypospolitej Polskiej; 14) rozważa kwestię skutków członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, odwołując się do danych statystycznych i wyników badań opinii publicznej. XV. Polska polityka zagraniczna. Uczeń: 2) wyjaśnia zmieniającą się pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej i determinanty tej pozycji oraz skutki europeizacji polskiej polityki zagranicznej.
21.	3. Relacje dwustronne Rzeczypospolitej Polskiej	2	- stosunki z państwami sąsiednimi - relacje z USA - stosunki polsko-chińskie	Uczeń: - wymienia sąsiadów Polski oraz przedstawia ich relacje z UE i NATO; - wskazuje cele i formy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiednimi – zarówno w ramach UE i NATO, jak i poza tymi organizacjami; - wymienia płaszczyzny współpracy z Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiednimi; - przedstawia główne problemy w relacjach Polski z państwami sąsiednimi; - omawia – na wybranych przykładach – cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA czy Chinami.	Uczeń: - porówna cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiadującym – zarówno tymi będącymi członkami UE, jak i tymi pozostającymi poza strukturami unijnymi; - dokonyuje krytycznej analizy relacji Rzeczypospolitej Polskiej z wybranymi państwami pozaeuropejskimi, np. z USA i Chinami; - charakteryzuje relacje polsko-niemieckie i polsko-rosyjskie w okresie od początku lat 90. XX w. do czasów współczesnych.		XV. Polska polityka zagraniczna. Uczeń: 3) charakteryzuje relacje Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiedzkimi będącymi członkami Unii Europejskiej; 4) charakteryzuje relacje Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiedzkimi niebędącymi członkami Unii Europejskiej; 5) wyjaśnia cele, instrumenty i treści kierunku euroatlantyckiego polskiej polityki zagranicznej, w tym relacje ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki; 6) porównuje i ocenia relacje Rzeczypospolitej Polskiej z wybranymi państwami pozaeuropejskimi na podstawie samodzielnie zebranych informacji.
22.	4. Polska a bezpieczeństwo na świecie	1	udział Polski w misjach pokojowych i operacjach militarnych	Uczeń: wymienia współczesne misje pokojowe i operacje militarne, w których biorą udział polscy żołnierze, oraz lokalizuje na mapie miejsca, gdzie są one realizowane;	Uczeń: przedstawia okoliczności i cele uczestnictwa wojsk polskich w misjach pokojowych i operacjach militarnych w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych;		XV. Polska polityka zagraniczna. Uczeń: 5) wyjaśnia cele, instrumenty i treści kierunku euroatlantyckiego polskiej polityki zagranicznej, w tym relacje ze Stanami

			- polskie inicjatywy na rzecz pokoju - polska pomoc humanitarna i rozwojowa	- przedstawia najważniejsze polskie inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji w XXI w.; - omawia formy i instrumenty polskiej pomocy humanitarnej i rozwojowej w XXI w.	- dokonyuje krytycznej analizy celów, przebiegu i skutków wybranych misji pokojowych lub operacji militarnych z udziałem wojsk polskich; - uzasadnia konieczność zaangażowania Polski w działania z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej.		Zjednoczonymi Ameryki; 7) przedstawia udział Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych oraz polskie inicjatywy na rzecz międzynarodowego pokoju, demokracji oraz w zakresie pomocy humanitarnej i rozwojowej od lat 90. XX wieku.
	Podsumowanie	2					
VI. EDUKACJA I NAUKA							
23	1. Nauki społeczne i humanistyczne	1	- podział nauk - nauki społeczne - nauki humanistyczne - interdyscyplinarność - wkład Polaków w nauki społeczne	Uczeń: - przedstawia obowiązujący w Rzeczypospolitej Polskiej podział nauk społecznych i humanistycznych; - określa zakres tematyczny badań prowadzonych w ramach poszczególnych nauk społecznych i humanistycznych [m.in. nauk o polityce, w tym o polityce publicznej, bezpieczeństwie, mediach, poznaniu i komunikacji społecznej, administracji, nauk prawnych, socjologii, psychologii, pedagogiki, etnologii, kulturoznawstwa]; - wymienia osiągnięcia wybitnych polskich przedstawicieli nauk społecznych: Bronisława Malinowskiego, Floriana Znanieckiego i Leona Petrażyckiego.	Uczeń: - przedstawia różne podziały nauk [w tym ten przyjęty na forum OECD]; - pozyskuje z różnych źródeł i prezentuje informacje na temat wybranej nauki społecznej lub humanistycznej [zakres tematyczny, instrumenty badawcze, osiągnięcia współczesnych badaczy, wybitni naukowcy, w tym najważniejsi badacze polscy]; - określa, jakie jest znaczenie nauk humanistycznych i społecznych we współczesnym świecie; - wyjaśnia, na czym polegają badania interdyscyplinarne, i przedstawia ich znaczenie we współczesnej nauce.		XVI. Edukacja i nauka. Uczeń: 2) przedstawia obowiązujący w Rzeczypospolitej Polskiej podział nauk społecznych i humanistycznych; przygotowuje notatkę na temat wybranych nauk (spośród nauk o: polityce, polityce publicznej, bezpieczeństwie, mediach, poznaniu i komunikacji społecznej, administracji; nauk prawnych; socjologii, psychologii, pedagogiki; etnologii, kulturoznawstwa); 3) przedstawia wkład w nauki społeczne znanych na świecie Polaków: Bronisława Malinowskiego, Floriana Znanieckiego i Leona Petrażyckiego.
24.	2. Uczenie się przez całe życie	1	- kwalifikacje zawodowe - formy kształcenia ustawicznego - formy podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych - szkoły policealne	Uczeń: - charakteryzuje strukturę szkolnictwa wyższego w Polsce; - pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat wymagań rekrutacyjnych w szkołach policealnych oraz na wybranych uczelniach wyższych; - wymienić sposoby, formy i instrumenty wykorzystywane w procesie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych.	Uczeń: - planuje indywidualną ścieżkę edukacji po ukończeniu szkoły średniej; - odszukuje w różnych źródłach informacje o kwalifikacjach zawodowych niezbędnych do wykonywania wybranych zawodów lub pełnienia określonych funkcji; - uzasadnia konieczność uczenia się przez całe życie.	VI. Wybrane problemy polityki publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 4) przedstawia możliwości kontynuacji edukacji (studia I stopnia i jednolite magisterskie, szkoły kształcące w zawodzie); wyjaśnia, w jaki sposób podnosić swoje kwalifikacje zawodowe.	XVI. Edukacja i nauka. Uczeń: 1) wyjaśnia, w jaki sposób można podnosić lub zmieniać swoje kwalifikacje zawodowe i dlaczego uczenie się przez całe życie jest jednym z warunków sukcesu w karierze zawodowej.
25.	3. Szkolnictwo wyższe w Polsce	2	- uczelnie wyższe w Polsce - organizacja studiów w Rzeczypospolitej Polskiej i w Europie - szkoły doktorskie	Uczeń: - wymienia rodzaje uczelni wyższych w Polsce; - przedstawia różnice między poszczególnymi typami studiów [studia I i II stopnia, jednolite studia magisterskie, studia doktoranckie, studia podyplomowe]; - pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat interesujących go kierunków studiów.	Uczeń: gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni wyższej w Polsce [historia, zakres i charakter studiów, miejsce w rankingu szkół wyższych itp.].		XVI. Edukacja i nauka. Uczeń: 4) znajduje informacje o uniwersytetach oraz o innych szkołach wyższych w swoim regionie, a także o programie interesujących go kierunków studiów I stopnia lub jednolitych studiów magisterskich przez nie prowadzonych; 5) przedstawia na wybranych przykładach zasady kwalifikacji

							kandydatów do szkół wyższych w Rzeczypospolitej Polskiej na kierunki studiów I stopnia lub jednolitych studiów magisterskich.
26.	4. Studia za granicą	1	- matura międzynarodowa - Erasmus plus	Uczeń: - wymienia warunki uzyskania matury międzynarodowej; - przedstawia warunki studiowania obywateli polskich w krajach Unii Europejskiej; - pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat warunków studiowania w wybranych państwach świata.	Uczeń: - wymienia cele i zasady funkcjonowania programu „Erasmus plus”; - określa, jakie szanse edukacyjne daje abiturientom zdanie matury międzynarodowej; - gromadzi i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni zagranicznej; - planuje indywidualną ścieżkę edukacyjną po ukończeniu szkoły średniej z uwzględnieniem możliwości studiowania poza granicami Polski; - wymienia wady i zalety studiowania w wybranych państwach [innych niż Polska].		XVI. Edukacja i nauka. Uczeń: 6) przedstawia warunki podejmowania nauki w Unii Europejskiej oraz znajduje informacje na ten temat odnoszące się do wybranego państwa.
	Podsumowanie	2					

Opracowanie: Barbara Furman